

हिमसंस्कृतवार्ता:

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

पञ्चाङ्गम्

अद्य कालयुक्तः वि.सं. २०८१,
कलियुगाब्दः ५१२५ हेमन्तऋतुः
सूर्यदक्षिणायनम् माघ कृष्णपक्ष षष्ठी
तिथिः माघ ६ प्रविष्टांशः मङ्गलमयः भवेत्

■ पृष्ठ-4 ■ वर्ष-4 ■ अङ्क-80

1

जनवरी 19, 2025

Website- www.himsanskritam.com

Email- himsanskrit@gmail.com

2 तान्दी-अग्निदुर्घटना-पीडितेभ्यः
प्रदास्यन्ते सप्त- सप्तलक्ष-
रुप्यकाणि, सर्वकारेण आश्रयसंकुलस्य
अधिसूचना प्रसारिता

3 कुम्भः सर्वेभ्यः सांस्कृतिक-
सामाजिकतया एकताम् अखण्डतां
च स्थापयितुं प्रेरयति डॉ.
मदनमोहनपाण्डेयः

4 श्रीरामायणकथा, उत्तरकाण्डम्!
(चतुष्पञ्चाशत्तमः सर्गः)
अश्वमेधयज्ञस्य प्रस्तावः।
(द्वितीयः खण्डः)

मार्चचतुर्थदिनाङ्कात् हिमाचले बोर्डपरीक्षा

हिमाचल-प्रदेश-विद्यालय-शिक्षा-बोर्ड-
धर्मशाला द्वारा दशमद्वादशकक्षयोः
वार्षिकपरीक्षाणां प्रस्तावितः कार्यक्रमः
अधिसूचितः अस्ति। अस्यान्तर्गतं
दशमद्वादशयोः वार्षिकपरीक्षाः मार्च-
मासस्य ४ दिनाङ्कात् आरभ्यन्ते ।
विद्यालयशिक्षामण्डलेन दशमद्वादशयोः
कक्षयोः नियमितानां राज्यस्य
मुक्तविद्यालयानां च वार्षिकपरीक्षायाः कृते
कार्यक्रमः प्रकाशितः अस्ति।
अधिकविवरणाय बोर्डइत्यस्य
अन्तर्जालपुटकं दृष्टुं शक्यते।
कार्यक्रमानुसारं १० कक्षायाः परीक्षाः
मार्चमासस्य ४ दिनाङ्कात् २४ मार्चपर्यन्तं
भविष्यति। १२ कक्षायाः परीक्षाः ४
मार्चतः २९ मार्चपर्यन्तं भविष्यन्ति।

भारतामेरिकादेशाभ्याम् सहभागिताज्ञापनपत्रे कृतं हस्ताक्षरम्

हिमसंस्कृतवार्ताः।
भारतामेरिकादेशाभ्याम् एकस्मिन्
सहभागिताज्ञापनपत्रे हस्ताक्षरं कृतम्।
एतत् सन्धिपत्रम्
आन्तार्जालिकापराधनरीक्षणे
सहयोगसूचनयोः विवरणेन सम्बद्धं
वर्तते। विदेशमन्त्रालयस्य प्रवक्ता
रणधीर-जयसवालः
सामाजिकसन्देशपटले सूचितवान् यत्
अस्मिन् सन्धिज्ञापनपत्रे अमेरिकायां
भारतस्य राजदूतः विनयमोहनक्वात्रा
इत्यसौ वार्शिंग्टन डीसी-नगरे
कार्यवाहकः अमेरिका- देशीयः
गृहसुरक्षायाः उपसचिवः क्रिस्टी
केनेगेलो इत्यसौ च हस्ताक्षरं कृतवन्तौ।

दिल्ली-विधानसभायाः निर्वाचनार्थम् एकविंशत्यधिक-पञ्चशतोत्तरसहस्रं नामाङ्कनानि

हिमसंस्कृतवार्ताः। सप्तति-
सदस्यात्मिकायाः दिल्ली-विधानसभायाः
निर्वाचनार्थम् आहत्य एकविंशत्यधिक-
पञ्चशतोत्तरसहस्रं नामाङ्कनानि
पञ्जीकृतानि। निर्वाचनयोगानुसारि
नामाङ्कनस्य अन्तिमदिने अशीत्युत्तर-
षड्शतं नामाङ्कनपत्राणि समाङ्कितानि।
आयोगेन प्रोक्तं यत् नवदिल्लीविधानसभा
क्षेत्रे सर्वाधिकनामाङ्कन-पत्राणि
पञ्जीकृतानि। एतस्मै आसनाय आहत्य
एकोनत्रिंशत्- प्रत्याशिभिः चत्वारिंशत्
नामाङ्कनपत्राणि अपूर्वन्त। आमआदमी
पार्टीतिदलस्य राष्ट्रिय-संयोजकः
अरविन्द- केजरीवालः भाजपेतिदलस्य
परवेश वर्माणं तथैव काङ्ग्रेसदलस्य संजीव
दीक्षितश्च विरुद्धं निर्वाचनद्वन्द्वे भागं
भजिष्यति। आयोगेन एतदपि प्रोक्तं यत्
अष्टादश-प्रत्याशिभिः कालकाजीति
आसनात् अष्टाविंशति नामाङ्कन पत्राणि
प्रपूरितानि ।

यतः वर्तमान-मुख्यमन्त्री आतिशिः
भाजपायाः रमेश बिधुडी काङ्ग्रेसस्य
अलका लाड्वा इत्येतञ्च निर्वाचनद्वन्द्वे
सम्मुखीकरिष्यति। नामाङ्कन-पत्राणाम्
अनुसन्धेयकार्यं जायमानमस्ति नामाङ्कन-
प्रत्यावर्तनस्य अन्तिमतिथिः अस्य मासस्य
विंशतिः दिनाङ्कं यावत् वर्तते।

दशराज्यानां द्वयोः केन्द्रशासित प्रदेशयोः पञ्चाशत्सहस्राधिकेषु ग्रामेषु वितरितानि सम्पत्ति-पत्रकानि

हिमसंस्कृतवार्ताः। प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी
दृश्य-श्रव्यपरान्तर्जालीय माध्यमेन
सम्पत्त्वामिभ्यः स्वामित्व-योजनान्तर्गतं
पञ्चषष्टिलक्षाधिकानि सम्पत्ति-पत्रकानि
वितरितवान्। दशराज्यानां द्वयोः
केन्द्रशासित प्रदेशयोः
पञ्चाशत्सहस्राधिकेषु ग्रामेषु सम्पत्ति-
पत्रकानि वितरितानि । अवसरेऽस्मिन्
प्रधानमन्त्रिणा प्रोक्तं यत् ग्रामीण-
अर्थव्यवस्थायै इदं ऐतिहासिकं दिनं
वर्तते। तेनोदीरितं यत् स्वामित्व-
योजनायाः क्रियान्वयनानन्तरं विगतेषु
पञ्चविंशति-लक्षाधिक-द्विकोट्यधिकानि
सम्पत्ति-पत्राणि निस्सारितानि सन्ति।
लाभार्थिभिः सह संवादक्रमे श्रीमोदिना

प्रोक्तं यत् सम्पत्तेः प्रलेखपत्राणामभावः
विशिष्टसमस्या वर्तते। एताः समस्याः
विवादस्पदाः भवितुमर्हन्ति। तेनोदीरितं
यत् सम्पत्तेः उचितप्रलेखपत्रैः वितालयेषु
ऋणप्राप्ती सरलता भविष्यति। सहैव तेन
कथितं यत् सम्पत्तेः प्रलेखपत्राणि देशे
शतलक्षकोटि-रुप्यकाणाम् आर्थिक
क्षमताम् उद्घाटयिष्यन्ति। प्रधानमन्त्रिणा
कथितं यत् स्वामित्व-योजनायां ग्रामीण-
अर्थव्यवस्था विकासस्य मुख्यस्तम्भः
भविष्यति। श्रीमोदिना कथितं यत्
प्रशासनेन भूम्यभिलेखानां प्रविधिकरणे
अपि कार्यं विधीयते। तेन प्रोक्तं यत्
विगतेषु सप्ताहवर्षेषु देशे अष्टनवतिः
प्रतिशतं भूम्यभिलेखानां प्रविधिकरणं
समभवत्। तेन एतदपि प्रोक्तं यत् सम्पत्तेः
अधिकारप्रापणेन ग्रामपंचायतानामपि
समस्याः दूरी भविष्यन्ति। सहैव वैध
सम्पत्ति-प्रलेखैः आपत्स्थितौ सम्पत्तेः
स्वामित्व-प्रदर्शनमपि सरलीभविष्यति।

इजराइलहमासयोः मध्ये इस्राइल देशः पञ्चत्रिंशदधिक- सप्तशतसङ्ख्यकान् फलस्तीनदेशीयान् बन्धकान् विमोचयिष्यति

हिमसंस्कृतवार्ताः। गजा- युद्धविरामाय बन्धकानां विमुक्तये च हमासेन सह जातायाः
सन्धेः प्रथमे सोपाने इस्राइल देशः पञ्चत्रिंशदधिक- सप्तशतसङ्ख्यकान्
फलस्तीनदेशीयान् बन्धकान् विमोचयिष्यति। इजराइल देशस्य न्याय मंत्रालयानुसारि
त्रिचरणात्मिकी इयं सन्धिः प्रवर्तयिष्यते । प्रथमं चरणं द्विचत्वारिंशद्विवसान्
यावत्प्रचलिष्यति। अत्रावधौ इस्राइलस्य त्रयस्त्रिंशत्-बन्धकाः विमुक्ताः भविष्यन्ति ।

सुभाषितम्

मूर्खस्य पञ्च चिह्नानि
गर्वो दुर्वचनं तथा।
क्रोधश्च दृढवादश्च
परवाक्येष्वनादरः॥

हिन्धर्थः- मूर्खो के पाँच लक्षण
होते हैं- गर्व (अहंकार), दुर्वचन
(कटु वाणी बोलना), क्रोध, कुतर्क
और दूसरों के कथन का अनादर
करना।

प्रतिदिनं नवीनतमं
हिमसंस्कृतवार्ताः
दैनिकवार्तापत्रं प्राप्यर्थं
7876636263
Whatsapp संख्या मध्ये
नमो नमः लिखन्तु

To get the latest
himsanskritvartah
Daily Sanskrit Newspaper
every day, write Hello on
7876636263 Whatsapp

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः
दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-
अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः
पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवं कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

अद्य एकादशवादाने स्वीये 'मन
की बात' इत्येतस्मिन् कार्यक्रमे
देशवासिभिः साकं विचार-
विनिमयं करिष्यति प्रधानमन्त्री

हिमसंस्कृतवार्ताः। प्रधानमन्त्री
नरेन्द्रमोदी अद्य एकादशवादाने स्वीये
'मन की बात' इत्येतस्मिन् कार्यक्रमे
देशवासिभिः साकं विचार-विनिमयं
करिष्यति। 'मन की बात' इत्यस्य
मासिक-कार्यक्रमस्य इदम्
अष्टादशाधिकैकशततमं संस्करणं
भविष्यति। अस्य कार्यक्रमस्य
प्रसारणम् आकाशवाणी-दूरदर्शनयोः
सर्वाभिः वाहिनीभिः भविष्यति। अयं
कार्यक्रमः आकाशवाणी-दूरदर्शन-
प्रधानमन्त्री-कार्यालय-
सूचनाप्रसारण-मन्त्रालयानां यूट्यूब-
वाहिनीष्वपि दृष्टुं शक्यते।
प्रधानमन्त्रिणः सम्बोधनानन्तरम् अयं
कार्यक्रमः क्षेत्रीय-भाषासु अपि
प्रसारयिष्यते ।

तान्दी-अग्निदुर्घटना-पीडितेभ्यः प्रदास्यन्ते सप्त- सप्तलक्ष- रुप्यकाणि, सर्वकारेण आश्रयसंकुलस्य अधिसूचना प्रसारिता

हिमसंस्कृतवार्ता:- कुल्लूः।

कुल्लू मण्डलस्य बज्जारविधानसभा निर्वाचनक्षेत्रस्य अन्तर्गत तान्दीग्रामे अग्निप्रकोपेन प्रभावितजनानां कृते विशेष आश्रयसंकुलस्य अधिसूचना कृता अस्ति। एषा अधिसूचना अतिरिक्तमुख्यसचिवः राजस्वम् ओंकारचंददर्शना प्रसारिता अस्ति। तत्र उक्तं यत् २०२३ तमस्य वर्षस्य मानसूनतौ

आपदाप्रभावितानां जनानां कृते दत्तं विशेष आश्रयसंकुलं तान्दीग्रामस्य अग्निप्रभावितानां जनानां कृते अपि कार्यान्वितं भवति। एषः अग्निघटना २०२५ तमस्य वर्षस्य जनवरी-मासस्य प्रथमे दिनाङ्के अभवत्। पूर्णतया दग्धस्य गृहस्य कृते ७ लक्षरुप्यकाणि, आंशिकरूपेण प्रभावितस्य गृहस्य कृते १ लक्षरुप्यकाणि राज्यसर्वकारेण दास्यन्ते इति सर्वकारेण निर्णयः कृतः। यदि गोशाला दह्यते तर्हि अतिरिक्तं ५०,००० रूप्यकाणि दत्तानि भविष्यन्ति। एतदतिरिक्तं २०२५ तमस्य वर्षस्य जूनमासपर्यन्तं भाटकेन जीवनयापनार्थं प्रभावितपरिवारेभ्यः प्रतिमासं ५००० रूप्यकाणां आर्थिकसहायता अपि पृथक् प्रदत्ता भविष्यति। उल्लेखनीयं यत् मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुकुः अग्निपीडितान् मेलितुं गतः आसीत् तत्रैव तेन एषा घोषणा कृता आसीत्। एतस्याः घोषणायाः अनन्तरं अधुना सूचना कृता अस्ति।

Police Custodial Death Case: पुलिसाभिरक्षणे मृत्युप्रकरणे आईजी जैदी अन्ये अष्टौ पुलिसकर्मचारिणः च दोषिणः ज्ञाताः

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

हिमाचलप्रदेशस्य शिमलामण्डलस्य कोटखाईक्षेत्रे २०१७ तमे वर्षे अत्यन्तं विवादास्पद- बलात्कार- हत्याप्रकरणे गृहीतस्य सूरजस्य अभिरक्षणे हत्यायाः प्रकरणे चण्डीगढ- सीबीआई- न्यायालयेन आईजी जहूर हैदरजैदी सहिताः अष्टौ पुलिसकर्मचारिणः दोषीकृताः सर्वोच्चन्यायालयस्य आदेशानुसारं चण्डीगढ- सीबीआई- न्यायालये विवेचनं प्रचलति

स्म। अस्मिन् प्रकरणे दण्डनिर्णयः जनवरीमासे २७ दिनाङ्के भविष्यति। दोषीणां घोषणायाः अनन्तरं पुलिसेन महानिरीक्षकः (आईजी) जहूदहैदर जैदी, उपपुलिसाधीक्षकः मनोज जोशी, पुलिसस्थानकाधिकारी (एसएचओ) राजेन्द्रसिंहः, सहायकोपनिरीक्षकः (एएसआई) दीपचन्दः, एचएचसी सूरतसिंहः, मोहनलालः, मुख्य-आरक्षकः रफीकः, आरक्षकः रंजीत स्ट्रेटा च अभिरक्षणे कृताः। यत्र साक्षीवक्तव्यस्य प्रमाणस्य च अभावे तदानीन्तनः पुलिसाधीक्षकः (एस.पी.) डी. डब्ल्यू. नेगी निर्दोषः अभवत्। अवधेयं वर्तते यत् गुडिया हत्याकाण्डस्य १४ दिवसाभ्यन्तरे कोटखाई पुलिसस्थानके लॉकअपमध्ये अभियुक्तस्य सूरजस्य हत्या अभवत्। पुलिसैः अन्यस्य अभियुक्तस्य विरुद्धं हत्यायाः आरोपः कृतः आसीत्। तेन क्रुद्धाः जनाः पुलिस-स्थानकसहिताः अनेकानि वाहनानि दग्धवन्तः आसन्।

HP ECO TOURISM: हिमाचले ईको पर्यटनस्य प्रोत्साहनाय ५० स्थानानि चिह्नितानि, शीघ्रं निविदाः भविष्यन्ति

हिमसंस्कृतवार्ता: शिमला।

हिमाचलप्रदेशे ईको पर्यटनं प्रोत्साहयितुं सर्वकारेण प्रथमे चरणे वनविभागस्य ५० स्थलानां चयनं कृतं। तान् विकसितुं सर्वकारः शीघ्रं निविदाम् करिष्यति। अस्मिन् वर्षे सर्वकारस्य ईको पर्यटनतः २०० कोटि रूप्यकाणां राजस्वस्य संकलनं लक्ष्यं अस्ति। सर्वकारः ईको पर्यटनस्य अन्तर्गतं वनविभागस्य विभिन्नानि विश्रामगृहाणि उन्नतिं प्रति यास्यति। अत्र हेतुकुटिनिर्माणं च, अनुसरणम् (ट्रैकिंग), शिबिरवासम् (कैम्पिंग) च इत्यादिभ्यः प्रोत्साहनं दीयते। प्रारम्भे चरणे कुल्लू, मण्डी, सिरमौर, काँगड़ा, हमीरपुर, चम्बा इत्यादिषु जनपदेषु विभागस्य तादृशानां ५० स्थलानां चयनं कृतं यत्र पर्यटनस्य अधिकाः सम्भावनाः सन्ति।

तेन पर्यटकानां सौविध्यं वर्धिष्यन्ते। विभागस्य अनुसारम् अन्येभ्यः राज्येभ्यः देशेभ्यः च आगच्छतां पर्यटकानां विश्रामगृहेषु स्थायित्वाय ऑनलाइन आरक्षणम् (बुकिंग) आरब्धम् अस्ति। अस्याः सुभगं प्रतिसादं दृश्यते। धर्मशाला, कुल्लू, मण्डी इत्यादिषु स्थलेषु महती संख्या आरक्षणम् (बुकिंग) प्राप्नोति। विभागस्य विश्रामगृहाणि एकस्मिन् अपि दिने रिक्तानि न सन्ति। विशेषतः महाराष्ट्रः, मुम्बई, दिल्ली इत्यादिभ्यः नगरेभ्यः महती संख्या पर्यटकानां तत्र स्थायित्वं कुर्वन्ति। विश्रामगृहाणां द्वारपालाणां प्रशिक्षणं दीयते वन विभागः स्वविश्रामगृहाणां द्वारपालाणां होटल-पर्यटनं प्रति विशेषं प्रशिक्षणं ददाति। तान् पर्यटकानाम् आवश्यकतानुसारं सम्मानं स्थापयितुं सज्जा च कर्तुं प्रशिक्षयति। प्रदेशे ईको पर्यटनं प्रोत्साहयितुं प्रथमं चरणे वन विभागस्य ५० स्थलानां चयनं कृतम्। तान् विकसितुं शीघ्रं निविदाम् करिष्यति। अन्यत् सङ्गणक-जालम् आरक्षणम् च आरब्धम् अस्ति। अस्याः सुभगं प्रतिसादं प्राप्यते।

- *वसन्तकिरणबाबुः, अरण्यपालः वनो विभागः।*

Himachal Weather: सप्तदिनानि यावत् हिमाचलस्य अनेकभागेषु वृष्टिः सम्भवति, तापमानस्य न्यूनता

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। हिमाचलप्रदेशे पश्चिमविकारस्य सक्रियीकरणत् क्रतौ परिवर्तनस्य सम्भावना वर्तते। आगामिषु सप्तदिनेषु राज्यस्य अनेकेषु भागेषु वर्षा- हिमपातस्य सम्भावना वर्तते। तस्मिन् एव काले राज्ये पञ्चसु स्थानेषु न्यूनतमं तापमानं माइनस इति अभिलेखितम् अस्ति। अनेकेषु भागेषु जनाः शीततरङ्गस्य सम्मुखीभवन्ति। शनिवासरे प्रातःकालात् शिमलानगरस्य परिसरे च लघुसूर्यप्रकाशेन मेघाच्छन्नाः आसन्। अपरपक्षे किन्नौर- चम्बा- लाहौल-स्पीति-मण्डलेषु विगतदिनेषु यत् हिमपातः जातः तस्य कारणेन अद्यापि कष्टानि न्यूनीकृतानि न सन्ति। लाहौल-स्पीतिमण्डले अधुनापि बहवः मार्गाः अवरुद्धाः सन्ति।

केषु क्षेत्रेषु वर्षा-हिमपातस्य सम्भावना वर्तते इति ज्ञातव्यम्

ऋतुविज्ञानकेन्द्रशिमलायाः अनुसारं मध्योच्चपर्वतेषु केषुचित् स्थानेषु जनवरी-मासस्य १८ तः २१, २४ जनवरीपर्यन्तं लघुवृष्टिः, हिमपातः च भविष्यति इति पूर्वानुमानम् अस्ति। यत्र २२, २३ जनवरी दिनाङ्केषु राज्यस्य अनेकस्थानेषु वर्षा, हिमपातः च भविष्यति। तत्सहकालं निम्नपर्वतसमतलक्षेत्रेषु केषुचित् स्थानेषु लघुमध्यमवृष्टिः भवितुम् अर्हति। आगामिषु ३-४ दिवसेषु अधिकतमतापमानस्य महत्त्वपूर्णपरिवर्तनस्य सम्भावना नास्ति। तदनन्तरं अग्रिमदिनद्वये अधिकतमं तापमानं ४-५ डिग्री सेल्सियसपर्यन्तं महतीं न्यूनतां प्राप्तुं शक्यते। आगामिषु २-३ दिवसेषु न्यूनतमतापमानस्य महत्त्वपूर्णः परिवर्तनम् न भविष्यति। तदनन्तरं आगामिषु २-३ दिवसेषु राज्यस्य अनेकेषु भागेषु न्यूनतमं तापमानं क्रमेण २-३ डिग्री सेल्सियसपर्यन्तं न्यूनीभवति इति अपेक्षा अस्ति। १८ जनवरी दिनाङ्के केषुचित् स्थानेषु शीततरङ्गस्य सम्भावना वर्तते। यत्र २२ जनवरी दिनाङ्के केषुचित् स्थानेषु शीतदिवसस्य स्थितिः सम्भवति।

सागरः सर्वेषां कृते सर्वदा उत्तमः एव
केचन जनाः सागरात् मौक्तिकानि उद्बहन्ति
केचन मनुष्याः मत्स्यान् आयच्छन्ति
केचन नराः केवलं स्वीय पादौ आद्रौः कुर्वन्ति
तादृशमेव विश्वम् अपि सर्वेषां कृते उत्तमम् एव
यूयम् विश्वात् किम् गृह्णन्ति तत् महत्त्वपूर्णम्
डा. वर्षा टोणगांवकर पुणे/ महाराष्ट्रम्

संस्कृतभारत्याः सङ्घटनस्य देहलीप्रान्तेन कार्यकर्तृसम्मेलनस्य समायोजनम्

- सङ्घटनस्य कार्यवर्धनार्थम् अहर्निशं चिन्तयन्ति कार्यकर्तारः।
- मातृभूमेः परमवैभवसंस्थापनं कार्यकर्तृणां लक्ष्यम्।

संस्कृतभारतीसङ्घटनस्य देहलीप्रान्तद्वारा समायोजिते कार्यकर्तृसम्मेलने शतशः कार्यकर्तारः समागतवन्तः। महाशय- चुन्नीलाल-सरस्वती- विद्यालये हरिनगरे जायमाने सम्मेलने कार्यकर्तृणां समुत्साहेन सर्वत्र उत्सवस्य वातावरणम्। सर्वप्रथमं विद्यालयस्य प्राचार्यायाः रेणुशर्ममहोदयायाः मुख्यातिथित्वे वस्तु-विज्ञान-पुस्तकप्रदर्शनस्य समुद्घाटिताः। तत्रैव प्रदर्शनीनाम् उद्घाटने अखिलभारतमहामन्त्री सत्यनारायणमहोदयः उपस्थितः आसीत्। रेणुशर्ममहोदयाया उक्तं यत् संस्कृतस्य कार्यम् इतोऽपि वर्धितं स्यादिति प्रयासः करणीयः। कार्यकर्तृसम्मेलनस्य समुद्घाटनकार्यक्रमे मुख्यातिथित्वेन स्वर्णव्यवसायी शशाङ्कुलमहोदयः समुपस्थितः। महोदयेन

सम्भाषणशिक्षणस्य इच्छा प्रकटीकृता। प्रान्ताध्यक्षः वागीशभट्टवर्यः सङ्घटनस्य कार्यवर्धनार्थम् अहर्निशं कार्यकरणं कार्यकर्तृलक्षणम् इति उद्घोषितवान्। न्यासाध्यक्षमहोदयः प्रवीणकान्तवर्यः उक्तवान् संस्कृतं पूर्णविश्वम् एकस्मिन् सूत्रे स्थापयति तेनैव च संस्कृतेः संरक्षणम् अपि करोति। श्रीमता सत्यनारायणमहोदयेन संस्कृतस्य प्रचार- प्रसार-संवर्धन- विकासानां कृते उक्तम्। भारतनिधेः ज्ञानपरम्परायाः संरक्षणं मातृभूमेः परमवैभवसंस्थापनम् इति अस्माकम् उद्देश्यानि। कार्यकर्तृणां त्यागेनैव कार्यसंवर्धनम् इति महोदयस्य कथनम्। समुद्घाटनकार्यक्रमस्य समारोपे प्रो. रामराज उपाध्यायेन समागतानाम् अतिथीनां धन्यवादज्ञापनं कृतम्। तत्पश्चात् देहलीप्रान्ते संस्कृतभारत्याः समारम्भाद् आरभ्य कथं किं किं जातम् इति श्रीमता विजयेन इतिवृत्तं प्रस्तुतम्। प्रथमे दिने सङ्घटनस्य कार्यवर्धनार्थम् सर्वेऽपि कार्यकर्तारः दृढसङ्कल्पिताः अभवन् इति।

कुम्भः सर्वेभ्यः सांस्कृतिक-सामाजिकतया एकताम् अखण्डतां च स्थापयितुं प्रेरयति डॉ. मदनमोहनपाण्डेयः

हिमसंस्कृतवार्ता:- आचार्यदीनदयालशुक्लः, झाँसी।।

उत्तरप्रदेशसंस्कृतसंस्थानं, लखनऊ तथा संस्कृतसंशोधपीठं बुण्डेलखण्डविश्वविद्यालयः झाँसी च इत्यनयोः संयुक्ताश्रयेण १८ जनवरी २०२५ दिनाङ्के बुण्डेलखण्डविश्वविद्यालयस्य परिसरे "कुम्भमहोत्सवस्य सांस्कृतिक- सामाजिक- योगदानविषये" एकदिवसीयसंगोष्ठी आयोजिता। कार्यक्रमे कलासंकायस्य प्रमुखः प्रो. मुन्ना तिवारी, प्राचार्यः नेहरूमहाविद्यालयः ललितपुरं प्रो. ओमप्रकाश शास्त्री, प्रो. मदनमोहनपाण्डेयः, डॉ. हरिपतिसहाय कौशिकः, डॉ. सर्वेशकुमार शाण्डिल्यः विशेषवक्ता च समुपस्थिताः आसन्। उत्तरप्रदेशसंस्कृतसंस्थानं लखनऊ इत्यस्य प्रतिनिधिः, संगोष्ठी समन्वयकः, डॉ. रत्नेशत्रिवेदी, वामदेवसंस्कृतमहाविद्यालय बाँदायाः वरिष्ठप्रवक्ता, आयोजकसचिवरूपेण प्रो. बी. बी. त्रिपाठी, निदेशिका, संस्कृतसंशोधपीठम् इत्यादयः सर्वे अतिथयः देवी सरस्वती इत्यस्य चित्रस्य मालाकरणं कृत्वा दीपप्रज्वलनं कृत्वा कार्यक्रमस्य आरम्भं कृतवन्तः। मुख्यवक्ता प्रो. पाण्डेयः अवदत् यत् कुम्भः सर्वेभ्यः सांस्कृतिकसामाजिकतया एकताम् अखण्डतां च स्थापयितुं प्रेरयति। जीवने आरोग्यस्य महत्त्वं सर्वदा अस्माभिः मनसि स्थापनीयम्। नैनोप्रीत्योगिक्याः प्राचीनस्वास्थ्यपरम्पराणां च माध्यमेन आधुनिकयुगे स्वस्थजीवनं कियत् महत्त्वपूर्णम् इति स्थापितं अस्ति। तेन सह सः सर्वेभ्यः कुम्भस्य विशेषतथ्यानां परिचयं कृतवान्। विशेषवक्तरूपेण डॉ. हरिपतिसहायकौशिकः ज्योतिषसिद्धान्तैः कुम्भस्य स्थितिं व्याख्यातवान्। एतेषु सर्वेषु गम्भीरविषयेषु सः स्वव्याख्यानं प्रस्तुतवान् यथा कुम्भस्य आयोजनं कदा कर्तव्यम्, कुम्भस्य आयोजनं केषु स्थानेषु भवति, सामाजिक- सांस्कृतिक- योगदानरूपेण कथं द्रष्टव्यम् इति। मुख्यातिथि प्रो. ओमप्रकाश शास्त्री इत्यनेन संगोष्ठ्यां कुम्भस्य सम्पूर्णपरम्परा, तस्य ज्योतिषीयतथ्यानि, कुम्भस्य उत्पत्तिस्मृद्धाः अन्ये विषयाः अपि प्रस्तुताः। संगोष्ठ्याः अन्ते आयोजकसचिवः प्रो. त्रिपाठी भारतवाक्यरूपेण स्वरचितश्लोकैः कुम्भस्य महिमा वर्णितवान्। संगोष्ठ्याः संचालनं डॉ. सर्वेशकुमार शाण्डिल्येन ने कृतम्। धन्यवादज्ञापनं संस्थानस्य प्रतिनिधिः डॉ. रत्नेशत्रिवेदिना विहितम्। अस्मिन् अवसरे बुन्देलखण्डविश्वविद्यालयस्य विश्वविद्यालयस्य नैके शिक्षकाः, अशिक्षककर्मचारिणः, शोधच्छात्राः च उपस्थिताः आसन्।

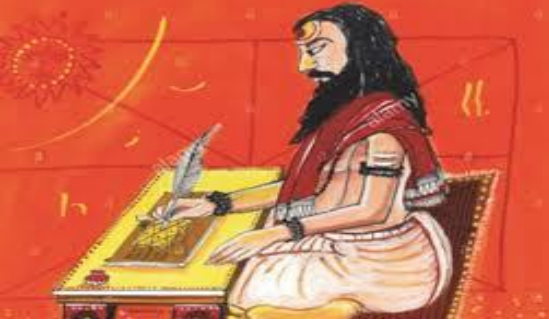
महाकुम्भेन वर्धयिष्यते उत्तरप्रदेशस्य अर्थव्यवस्था, सकलराष्ट्रीयउत्पादवृद्धिः एकप्रतिशताधिका भविष्यति इति अपेक्षा

हिमसंस्कृतवार्ताः। महाकुम्भनगरम् । उत्तरप्रदेशस्य प्रयागराजे प्रचलितः कुम्भमहोत्सवः धार्मिकार्थिकसांस्कृतिकदृष्ट्या च महत्त्वपूर्णः अस्ति। आर्थिकक्षेत्रेण सह सम्बद्धानां विशेषज्ञानां मतं यत् ४५ दिवसीयस्य महाकुम्भस्य कालखण्डे कृतः व्यापारः न केवलं व्ययवसरं लाभं च वर्धयिष्यति अपितु उत्तरप्रदेशस्य सकलराष्ट्रीयउत्पादं एकप्रतिशतं वा अधिकम् वर्धयितुं शक्नोति। विश्वं सर्वतः आगतानां भक्तानां व्ययः आपूर्तिः वर्धयिष्यति, उत्पादनं वर्धयिष्यति, वृत्तिः वर्धयिष्यति, लघु-बृहत्-व्यापारिणां पुटकेषु धनं आनयिष्यति इति अपि विशेषज्ञाः वदन्ति। एतत् एव न, अस्मात् आयोजनात् सर्वकारः अपि महतीं आयं प्राप्स्यति, यस्योपयोगः राज्यस्य आधारभूतसंरचनायां भविष्यति तथा च जीएसटी-सङ्ग्रहे अपि महतः उच्छ्वासः भविष्यति। देशस्य प्रसिद्धः सीए तथा च अर्थशास्त्री पंकजगान्धी जायसवालस्य मते अस्मिन् वर्षे महाकुम्भस्य आकलनानां कृते यथा सर्वकारेण ज्ञापितं तथा नाममात्रस्य

वास्तविकस्य च सकलराष्ट्रीयउत्पादस्य आकलनानां मध्ये एकप्रतिशतपर्यन्तं वृद्धिः भवितुम् अर्हति। उत्तरप्रदेशसर्वकारानुसारं भारतात् विदेशात् च प्रायः ४५ कोटिजनाः अस्मिन् महाकुम्भे आगमिष्यन्ति। ते काशी, अयोध्या, चित्रकूट इत्यादिषु अनेकेषु भागेषु देशस्य भ्रमणं करिष्यति। यदि वयं प्रतिव्यक्तिं स्वगृहात् कुम्भं प्रति गृहं प्रत्यागन्तुं यावत् औसतव्ययः योजयामः तर्हि औसतं प्रतिव्यक्तिं १० सहस्ररूप्यकाणां परिधिः भवितुम् अर्हति। एतादृशे परिदृश्ये यदि वयं प्रतिव्यक्तिं १०,००० रूप्यकाणां एतस्य व्ययस्य ४५ कोटिरूप्यकाणां गुणनं कुर्मः तर्हि सः प्रायः ४.५ लक्षकोटिरूप्यकाणां भवति। यदि वयं १० प्रतिशतं अनुमानितसमस्या नामधेयेन ४ लक्षकोटिरूप्यकात् किञ्चित् न्यूनं कल्पयामः चेदपि अर्थव्यवस्थायां जीवनं प्रविष्टुं अद्भुतं आकलनं वर्तते। कुम्भस्य अर्थशास्त्रेण न केवलं त्रैमासिकानि आकलानि सुदृढानि भविष्यन्ति अपितु देशस्य वार्षिकराष्ट्रीयजीडीपी अर्थव्यवस्था च सुदृढा भविष्यति।

संस्कृतविद्यास्थानानि-४१

३) वेदाङ्गव्याकरणम्-

हिमसंस्कृतवार्ता:-श्री अभिजित् तोडकर 9145908156

भाषायाः उत्पत्तिः-

पाश्चात्यविचारानुसारं आदिमकाले मानवः एकाकी विहरति स्म। यदा तस्य सङ्ख्या वृद्धिं गता तदा विचारविनिमयस्य आवश्यकता उत्पन्ना। प्रथमतः मनुष्याः विविधचेष्टाभिः आकृतम् अपरान् बोधयितुम् आरब्धवन्तः। तथापि अन्धकारादिपरिस्थितिषु एतस्य अनुपादेयताम् अनुभूय तैः ध्वनिना स्वविचाराणां विनिमयः आरब्धः। तथापि एतस्मिन्नापि स्पष्टता नासीत्। अतः अमुकस्य ध्वनेः एवमर्थः ग्रहीतव्यः इति सङ्केतान् निश्चित्य यदा व्यवहारः प्रचलिता तदा भाषायाः उत्पत्तिः अभवत्।

किन्तु भारतीयमते भाषायाः मूलं न मानुषं प्रत्युतं दैवम् अस्ति। दैवीं वाचमजनयन्त देवाः तां विश्वरूपां पशवो वदन्ति। देवानां भाषा एका एव आसीत् तथापि यदा मनुष्यैः सा गृहीता तदा तस्याः प्राकृतादयः भेदाः समुत्पन्ना। मूलतः भाषा अनादिः अनन्ता चास्ति ब्रह्मरूपत्वात्। उक्तं च भगवता भर्तृहरिणा-

अनादिनिधनं ब्रह्म शब्दतत्त्वं यदक्षरम्।

विवर्ततेऽर्थभावेन प्रक्रिया जगतो यथा।।

व्याकरणशब्देन शब्दशास्त्रम् इति बोधः भवति। पूर्वं रामायणमहाभारतादिषु ग्रन्थेषु अयं शब्दः अनेनैवार्थेन उपयुक्तो दृश्यते। रामः हनुमन्तः वचनं श्रुत्वा वदति यदनेन सर्वं व्याकरणं पठितम् अस्ति। एतस्य वचने काऽपि अशुद्धिः न विद्यते।

नूनं व्याकरणं कृत्स्नमनेन बहुधा श्रुतम्।

बहु व्याहरतानेन न किञ्चिदपभाषितम्।।

व्याकरणशब्दस्य व्युत्पत्तिः-

वि आङ् इति उपसर्गद्वयपूर्वकात् कृधातोः ल्युट् (अन्) प्रत्यये कृते व्याकरणशब्दः निष्पद्यते।

व्याक्रियन्ते व्युत्पाद्यन्ते साधुशब्दा अनेन इति व्याकरणम्। व्याकरणशास्त्रं शब्दानां व्युत्पत्तिं कथयति नाम तस्य प्रकृतिप्रत्ययादीन् विभागान् विविच्य साधुशब्दान् अभिदधाति। तेन एते साधुशब्दाः एते च असाधवः एतत् ज्ञानं भवति। शब्दशास्त्रम्, शब्दानुशासनम्, पदविद्या इत्येतानि अस्य शास्त्रस्य अन्यानि नामधेयानि।

व्याकरणस्य महत्त्वम्-

पाणिनीयशिक्षायां व्याकरणं वेदपुरुषस्य मुखम् इत्युक्तम्। यथा शरीरस्य अङ्गेषु मुखमेव प्रधानतया लक्षितं भवति तत्पुरस्सरः एव वाग्व्यवहारः भवति तथैव व्याकरणम् उपादाय एव भाषाव्यवहारः प्रचलति।

व्याकरणाध्ययनस्य तादृशं महत्त्वं यत् पिता पुत्रम् उपदिशति-

यद्यपि बहु नाधीषे तथापि पठ पुत्र व्याकरणम्।

स्वजनो श्वजनो मा भूत् सकलं शकलं सकृत् शकृत्।।

शब्दज्ञानस्य महत्त्वं तादृशं यत् तज्ज्ञानेन विना सम्पूर्णं जगत् अन्धतमसावृतं भवेत् इति वदति दण्डिः काव्यादर्श-

इदमन्धं तमः कृत्स्नं जायेत् भुवनत्रयम्।

यदि शब्दाह्वयं ज्योतिरासंसारं न दीप्यते।।

शब्दशास्त्रम् अविदित्वा विद्वत्सभायां स्थातुमपि न शक्येत।

शब्दशास्त्रमनधीत्य यः पुमान् वक्तुमिच्छति वचः सभान्तरे।

बद्धमिच्छति वने मदोक्तं हस्तिनं कमलनालतन्तुना।।

॥ श्रीरामायणकथा ॥

उत्तरकाण्डम्।

(चतुष्पञ्चाशत्तमः सर्गः)

अश्वमेधयज्ञस्य प्रस्तावः।

हिमसंस्कृतवार्ता, प्रदीपः

pradipnath997@gmail.com

(द्वितीयः खण्डः)

महात्मनः रामस्य भरतस्य च एवं कथोपकथनं श्रुत्वा लक्ष्मणः रघुनन्दनं राघवं शुभं वाक्यमब्रवीत् हे राजन्! त्वं निष्पापः चेदपि सर्वपाप्मानां महायज्ञः अश्वमेधः रोचताम्। पुरावृत्तं श्रूयते यत् ब्रह्महत्यावृत्तः वासवः अश्वमेधेन पावितः अभवत्। हे महाबाहो! पुरा देवासुरसमागमे वृत्रः नाम लोकसम्पतः महान् दैत्यः आसीत्। सः अनुरागेण लोकांस्त्रीन् स्नेहात् सर्वतः पश्यति स्म। सः धर्मज्ञः कृतज्ञश्च बुद्ध्या च परिनिष्ठितः धर्मेण पृथिवीं पर्यपालयत्। तस्मिन् प्रशासति पृथिवी फलमूलैः सुसम्पन्ना आसीत्।

एवं सः स्फीतमद्भुतदर्शनं राज्यं भुङ्क्ते स्म। ततः तस्य बुद्धिः समुत्पन्ना यदहम् अनुत्तमं तपः कुर्यामिति। एवं विचिन्त्य दैत्यः वृत्रः ज्येष्ठपुत्रं पौत्रेषु निक्षिप्य स्वयं सर्वदेवताः तापयन् उग्रं तपः समातिष्ठत्। तस्य तादृशम् उग्रं तपः दृष्ट्वा परमार्तवत् देवराजः इन्द्रः विष्णुम् उपागम्य वचनमब्रवीत् हे सुरेश्वर! वृत्रेण तपसा सर्वे लोकाः विनिर्जिताः।

सः बलवान् अपिच धर्मात्मा अपि। अतः अहं ते शासितुं न शक्यामि। यदि असौ भूयः तपः आतिष्ठेत् तर्हि प्रलयकालपर्यन्तं जगतः सर्वैः प्राणिभिः सह वयमपि तस्य वशे भवेम। हे महाबाहो! त्वयि क्रुद्धे सः वृत्रः क्षणमात्रमपि प्राणान् रक्षितुं न शक्नुयात्, किन्तु त्वं तस्य सर्वमपि दृष्ट्वा तं वृत्रं क्षमसे।

हे सुरेश्वर! यदा प्रभृति त्वया सह सः दैत्यः प्रीतिसंयोगे समागतः तदा प्रभृति सः लोकानां नाथत्वम् उपलब्धवान्। इदानीं त्वं लोकानां प्रसादं कुरुष्व, त्वत्कृतेन हि जगत् सर्वं शान्तं स्यात्। हे विष्णो! एते सर्वे देवाः त्वां हि निरीक्षन्ते। महता वृत्रघातेन तेषां साहं कुरुष्व। हे महामते! त्वं हि नित्यशः एतेषां साहं कृतं यतः त्वमेव अस्माकं परमा गतिः।

खोखोविश्वप्रतिस्पर्धाः भारतीयमहिलापुरुषदले प्राकान्तिमायां स्पर्धायां प्रविष्टवन्तौ

नई दिल्ली। भारतीयमहिलादलेन बाङ्गलादेशं १०९-१६ इति अन्तरेण, पुरुषदलेन च श्रीलङ्कादेशं १००-४० इत्यङ्के पराजयित्वा खो-खो विश्वचषकस्य प्राकान्तिमायां-क्रीडायां प्रवेशः कृतः। इन्दिरा गान्धी इण्डोर-स्टेडियम इत्यत्र क्रीडिते मेलने भारतीयपुरुषदलेन रामजीकश्यपस्य वी सुब्रमण्यमस्य तेजस्वी इत्यनयोः उत्तमेन प्रदर्शनेन श्रीलङ्कादेशं पराजितम्। भारतीयः तेजस्वी क्रीडां प्रदर्श्य प्रथमवारं ५८ अंकं प्राप्तवान्। सः स्वप्नधावनेन श्रीलङ्कादेशं एकं अंकं प्राप्तुं निवारितवान्, प्रथमवारस्य अन्ते क्रीडायाः सशक्तं आरम्भं सुनिश्चितवान्।

श्रीलङ्कादेशिनः द्वितीये घटके परिश्रमं कृतवन्तः, अनिकेतपोटे, आदित्यगणपुले च अग्रतां प्राप्तवन्तौ। रामजीकश्यपः शीघ्रमेव स्वसमूहस्य कृते दले सम्मिलितवान्, परन्तु श्रीलङ्कादेशस्य आक्रमणकारिणः न्यूनाः न आसन्। द्वितीयपरिक्रमे भारतीयदलं स्वस्य अग्रतां अधिकं वर्धयितुं न शक्नोति इति सः सुनिश्चितवान्, परन्तु भारतेन अस्यावसरस्य निर्णायकक्षणेषु उत्तमं क्रीडितं, पर्याप्तं अग्रता च निर्मिता, येन तेभ्यः श्मेलनस्य आरम्भे सशक्तं मञ्चं प्राप्तम्। तृतीयपरिक्रमे भारतीयाः आक्रमकरूपेण

आक्रमणं कृतवन्तः। श्रीलङ्कायाः शान्तं स्थापयितुं शिवरेड्डी, वी सुब्रमणि, मन्त्री प्रतीकवायकरः बहुधा आकाशगोताः, ध्रुवगोताः च कृतवन्तः। श्रीलङ्कादेशस्य भारः आसीत्, परन्तु तेषां कृते एतत् कर्तुं न अनुमतिः आसीत् यतः तृतीयपरिक्रमणस्य अन्ते भारतीयः १०० अंकं प्राप्तवन्तः, येन खो खो विश्वकप २०२५ इत्यस्य सेमीफाइनल्-क्रीडायाः स्थानं प्रायः मुद्रितम् अभवत्।

पूर्वं महिलावर्गे नायिकाप्रियङ्का इङ्ग्ले इत्यस्याः नेतृत्वे भारतीयदलस्य चतुर्णाम् एककानाम् आधिपत्यं प्राप्तम्, यत्र द्वितीयपक्षे पञ्चनिमेषाधिकं यावत् अद्भुतं स्वप्नधावनं कृतम् दलेन १००+ धावनिनि कृत्वा प्रभावशालिनः क्रमः निरन्तरं कृतः, येन प्रतियोगितायां शतकं प्राप्तुं पञ्चमं मेलनं जातम्। एतेन विजयेन १८ जनवरी दिनाङ्के शनिवासरे भवितायां प्राकान्तिमायाः क्रीडायाः बहु प्रतीक्षा अस्ति। बाङ्गलादेशस्य विरुद्धं क्वार्टर्-फाइनल्-क्रीडायां प्रथमपार्यां भारतेन अद्भुतं प्रदर्शनं कृतम्, नसीन-शेख-प्रियङ्का-इङ्ग्लयोः अनुभवस्य कारणेन अर्धशतकं अंकानि प्राप्तानि, सा कदापि बाङ्गलादेशिनं निवसितुं न दत्तवती, द्वितीयपक्षे अपि, यतः सा स्वस्य एककस्य आरम्भात् एव स्वप्नधावनं कृतवती।